

Bruselj, 23. marec 2022
(OR. en)

7426/22

AGRI 111
ENV 255
AGRIFIN 33
AGRIORG 35
SOC 180
COH 23
ALIM 2
COHAFA 36
DEVGEN 54

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj:	za generalno sekretarko Evropske komisije: direktorica Martine DEPREZ
Datum prejema:	23. marec 2022
Prejemnik:	generalni sekretar Sveta Evropske unije Jeppe TRANHOLM- MIKKELSEN

Št. dok. Kom.:	COM(2022) 133 final
Zadeva:	SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, EVROPSKEMU SVETU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO- SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ Zagotavljanje prehranske varnosti in krepitev odpornosti prehranskih sistemov

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2022) 133 final.

Priloga: COM(2022) 133 final

Bruselj, 23.3.2022
COM(2022) 133 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, EVROPSKEMU SVETU,
SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU
REGIJ**

Zagotavljanje prehranske varnosti in krepitev odpornosti prehranskih sistemov

1. UVOD

Neizzvana ruska invazija na Ukrajino je še dodatno destabilizirala že tako krhke kmetijske trge. Kmetijstvo po vsem svetu je pod pritiskom zaradi pandemije COVID-19 in podnebnih sprememb. V najnovjšem poročilu Medvladnega panela za podnebne spremembe (IPCC) je navedeno, da suše, poplave in vročinski valovi ter dvigovanje morske gladine že ogrožajo prehransko in hranilno varnost, to pa se bo zaradi globalnega segrevanja še stopnjevalo, pri čemer bodo še posebej prizadete ranljive regije¹.

Že pred invazijo je bilo opaziti znatno zvišanje cen na trgih primarnih proizvodov, zaradi česar so se na kmetijskih trgih povečali stroški energije in gnojil, posledično pa so se zvišale tudi cene kmetijskih proizvodov. Cene hrane v EU so se v primerjavi s prejšnjim februarjem zvišale za 5,6 %.

Preskrba s hrano v EU danes ni ogrožena. EU je večinoma samozadostna, ko gre za ključne kmetijske proizvode, saj je glavna izvoznica pšenice in ječmena, prav tako pa večinoma lahko pokriva svoje potrebe po drugih osnovnih kmetijskih rastlinah, kot sta koruza in sladkor. Podobno je večinoma samozadostna, ko gre za proizvode živalskega izvora, vključno z mlekom in mesom (pomembna izjema pa je morska hrana).

Vendar sta invazija na **Ukrajino in skokovito zvišanje cen primarnih proizvodov na svetovni ravni** povzročila zvišanje cen na trgih kmetijskih in morskih proizvodov ter **izpostavila ranljivosti našega prehranskega sistema**: našo odvisnost od uvoza, npr. na področju energije, gnojil in krme. To povečuje stroške za proizvajalce in vpliva na ceno hrane, kar **vzbuja zaskrbljenost** glede kupne moči **potrošnikov** in dohodkov **proizvajalcev**.

Motnje v trgovini **vzbujajo tudi resno zaskrbljenost glede svetovne prehranske varnosti**, tako zaradi kratkoročnih posledic vojne kot zaradi dolgoročne negotovosti, ki se poraja v zvezi z njo. V obleganih ukrajinskih mestih prihaja do hudega pomanjkanja hrane. Pomembni trgovinski tokovi žit in oljnic z območja Črnega morja so se praktično ustavili.

Vojna v Ukrajini je korenito spremenila tržna pričakovanja in vpliva na cene vseh primarnih proizvodov, vključno z agroživilskimi. **Zaskrbljenost glede prehranske varnosti** zadeva predvsem svetovni **trg pšenice**. Cene na terminskih trgih pšenice so se od invazije zvišale za 70 %. Svetovna proizvodnja pšenice je ogrožena tako zaradi pretresa na strani ponudbe, povezanega z velikim deležem Ukrajine in Rusije na trgih pšenice, kot zaradi pretresa v zvezi z vhodnimi stroški, zlasti stroški za zemeljski plin, dušikovo gnojilo in kisik. Da bi zadovoljili svetovne potrebe po hrani v trenutni in naslednji sezoni, bi bilo treba nadomestiti do 25 milijonov ton².

¹ [Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability | Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability \(ipcc.ch\)](#) (Podnebne spremembe leta 2022: vplivi, prilagoditev in ranljivost).

² Ocenjuje se, da Ukrajina do konca junija 2022 ne bo mogla izvoziti okoli 5 milijonov ton pšenice. Poleg tega je bilo v tržnem letu 2022/2023 pričakovanih nadaljnjih 20 milijonov ton ukrajinskega izvoza pšenice, ki se morda ne bo uresničil. Pri teh številkah se ne upoštevajo nobeni učinki na ruski izvoz pšenice.

Zdaj je bolj kot kdaj koli prej **čas, da pokažemo solidarnost**. V tem sporočilu je predstavljen odziv Komisije na izjavo iz Versaillesa z dne 10. in 11. marca 2022, v kateri jo je Evropski svet pozval, naj predstavi možnosti za obravnavo vprašanj naraščajočih cen hrane in svetovne prehranske varnosti. To sporočilo temelji na oceni stanja (Priloga 1) ter na viziji za pravičen, zdrav in okolju prijazen prehranski sistem iz evropskega zelenega dogovora in strategije „od vil do vilic“. Predstavlja **kratkoročne ukrepe za podporo prehranski varnosti in kmetijstvu** v Ukrajini, svetovni prehranski varnosti ter proizvajalcem in potrošnikom v EU. Poleg tega poziva k odpravi pomanjkljivosti, ki jih je razkrila razvijajoča se kriza, na načine, ki bodo **spodbudili prehod na trajnostne, odporne in pravične prehranske sisteme** v EU in po svetu.

2. SVETOVNA PREHRANSKA VARNOST

Ruska invazija na Ukrajino bi lahko imela resne posledice za svetovno prehransko varnost, tako v Ukrajini kot v številnih državah v Afriki (vključno s podsaharsko Afriko), na Bližnjem vzhodu in Zahodnem Balkanu, kjer primanjkuje hrane. To bo skupaj z vse višjimi cenami hrane verjetno povečalo revščino in nestabilnost v teh državah.

Vprašanje prehranske varnosti v oblegani Ukrajini je zelo zaskrbljujoče, zlasti ker se zdi, da Rusija namerno napada in uničuje zaloge hrane in skladišča. Združeni narodi v pozivu ocenjujejo, da bo v Ukrajini prizadetih do 18 milijonov ljudi, vključno z do 6,7 milijona ljudi, ki bodo na novo notranje razseljeni. **Ukrajini** je glede na pomanjkanje hrane v mestih ter na milijone beguncev in razseljenih oseb **nujno treba zagotoviti pomoč v hrani**. Humanitarni akterji, kot je Svetovni program za hrano, tako pomoč v hrani že zagotavljajo in širijo svoje dejavnosti. EU pomoč mobilizira prek svojih mehanizmov na področju civilne zaščite in humanitarne pomoči. Ukrajini in Moldaviji že zagotavlja humanitarno pomoč v višini 93 milijonov EUR, ki vključuje pomoč v hrani in podporo, namenjeno osnovnim potrebam.

Vojskovanje in splošni nemiri bodo v letu 2022 močno vplivali na letino v Ukrajini, ki je znana kot žitnica Evrope. Ukrajinski kmetje za zagotovitev proizvodnje potrebujejo semena, dizelsko gorivo, gnojila in fitofarmaceutvska sredstva. Komisija podpira Ukrajino pri razvoju in izvajanju kratko- in srednjeročne strategije za prehransko varnost, da bi zagotovila, da vložki dosežejo kmetije, kadar je to mogoče, ter da se ohrani transportna in skladiščna infrastruktura, da bi Ukrajina lahko nahranila svoje državljane in sčasoma ponovno vzpostavila svoje izvozne trge. Komisija sodeluje z Organizacijo Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO) na terenu v zahodni Ukrajini, da bi podprla male kmetije in zagotovila kmetijsko proizvodnjo. Poleg tega bo Komisija na zahtevo ukrajinskih organov za kmetijstvo ohranila in olajšala dostop do trgov EU na prožen način, in sicer tako za uvoz na ukrajinske trge kot za izvoz z njih. Ukrajinska vlada kot del sklopa novih ukrepov za ublažitev ekonomskega šoka zaradi vojne načrtuje financiranje obresti na posojila kmetom v okviru programa, vrednega 25 milijard UAH (760 milijonov EUR). Pomoč in podporo pa ukrajinskim kmetom zagotavljajo tudi kmetijske organizacije iz EU.

Vojna neposredno vpliva na svetovno preskrbo s hrano (zlasti s pšenico, koruzo, ječmenom in sončničnim oljem), pa tudi na cene gnojil in energije. Trenutna zvišanja cen še dodatno otežujejo že tako težke socialno-ekonomske razmere, ki so posledica pandemije COVID-19, suše in drugih konfliktov. **Septembra 2021 je bilo zelo neustrezni prehranski varnosti izpostavljenih več kot 161 milijonov ljudi v 42 državah**. Skoraj tretjina ljudi na svetu nima dostopa do ustrezne hrane in skoraj tri milijarde ljudi si ne morejo privoščiti stroškov zdrave prehrane. Te številke bi se lahko še

povečale, s čimer bi se še bolj oddaljili od uresničitve ciljev trajnostnega razvoja do leta 2030. Glede na prvotno analizo FAO naj bi se število podhranjenih ljudi na svetovni ravni povečalo za od 7,6 milijona ljudi (scenarij zmernega šoka) do 13,1 milijona ljudi (scenarij hudega šoka).

V številnih državah z nizkimi dohodki in celo v državah z nižjimi srednjimi dohodki te okoliščine pomenijo **višje stroške uvoza (hrane)** v času, ko se dolg povečuje, menjalni tečaji pa so pod pritiskom. Države, ki uvažajo velik del svoje hrane, zlasti pšenice, ki je pomemben osnovni primarni proizvod, iz Rusije in Ukrajine (npr. v Afriki ter na Bližnjem vzhodu in Zahodnem Balkanu), so močno prizadete, v njih pa bi lahko prišlo do vse večjih napetosti, ki bi lahko privedle do socialnih nemirov, radikalizacije in nestabilnosti. Države, v katerih je velik del kmetijske proizvodnje odvisen od uvoza gnojil, od katerih so nekatere odvisne tudi od uvoza pšenice, se bodo soočale z vse večjimi stroški, ki bi lahko postali nevzdržni, kar bi povzročilo začarani krog in resno ogrozilo proizvodnjo hrane za naslednjih nekaj letin.

Tako humanitarne potrebe kot stroški se bodo verjetno povečali, zaradi česar bo humanitarna pomoč pod še večjim pritiskom. Svetovni program za hrano na primer ocenjuje, da se bodo zaradi skupnega učinka zvišanja cen hrane in goriva njihovi operativni stroški povečali za 26,1 milijona EUR na mesec v primerjavi s sedanjimi ravni. V primerjavi z ravni pred pandemijo taki dodatni stroški znašajo 63,8 milijona EUR na mesec.

EU kot pomemben humanitarni in razvojni akter na področju prehranske in hranilne varnosti zagotavlja znatno finančno in politično podporo. Od leta 2015 za humanitarno pomoč v hrani nameni najmanj 350 milijonov EUR na leto. Poleg tega je v obdobju 2014–2020 **namenila več kot 10 milijard EUR za razvojno sodelovanje, da bi izboljšala prehransko varnost najrevnejših in najranljivejših ter pomagala izkoreniniti lakoto in učinkoviteje odpravljati vse oblike podhranjenosti**. V obdobju 2021–2024 se je zavezala nameniti vsaj 2,5 milijarde EUR za mednarodno sodelovanje s prehrabnimi cilji (od tega 1,4 milijarde EUR za razvoj in 1,1 milijarde EUR za humanitarno pomoč). V okviru programa za mednarodno sodelovanje za obdobje 2021–2027 bo EU podpirala prehranske sisteme v približno 70 partnerskih državah.

Asimetrično zvišanje terminskih cen od ruske invazije na Ukrajino kaže, da na svetovni ravni **zaskrbljenost glede prehranske varnosti** zadeva predvsem **trg pšenice**. **Z geostrateškega vidika je bistveno**, da EU pomaga zapolniti vrzel v proizvodnji in preprečiti svetovno pomanjkanje **pšenice**. **EU namreč ni le pomembna neto izvoznica pšenice, temveč ima tudi najvišje donose** na svetovni ravni³. Od lanskega poletja je izvozila 19 milijonov ton pšenice, do konca junija pa naj bi izvozila še dodatnih 13 milijonov ton. Ta številka bi se lahko glede na visoke cene, ki spodbujajo izvoz, nekoliko povečala. Obeti za zimsko letino pšenice v EU za leto 2022 so dobri, saj so se površine v primerjavi z lanskim letom povečale za 1 %, poleg tega pa v državah članicah, ki so najpomembnejše proizvajalke, pridelek ni trpel zaradi neugodnih vremenskih razmer.

Kratkoročno bo Komisija redno spremljala in analizirala cene hrane in neustrezno prehransko varnost, pri čemer se mora usklajevati z drugimi svetovnimi akterji, tudi kar zadeva ravni zalog na državni in regionalni ravni, kadar je mogoče na podlagi informacijskega sistema za kmetijske trge (AMIS). Spremljala bo potrebe po primarnih

³ Donos pšenice v EU je v povprečju 5,3 t/ha; v Ukrajini znaša 4,3 t/ha, drugod po svetu pa blizu ali pod 3 t/ha.

proizvodih z nizkimi zalogami na svetovni ravni, da bi zagotovila prave tržne signale za trajnostno povečanje proizvodnje. **Treba bi bilo okrepiti humanitarno pomoč** v državah, kjer primanjkuje hrane, in v državah s konfliktnimi razmerami v severni Afriki in na Bližnjem vzhodu, v Aziji in podsaharski Afriki. Pomoč bi morala po potrebi vključevati pristop povezave med humanitarnim delovanjem, razvojem in mirom ter razširiti delo svetovne mreže za preprečevanje prehranskih kriz na nacionalno in lokalno raven. Na prvem evropskem humanitarnem forumu, ki je potekal od 21. do 23. marca 2022, je bil objavljen poziv k ukrepanju in **sodelovanju v okviru Ekipe Evropa za rešitev svetovne krize na področju prehranske varnosti**. EU in države članice lahko s skupnim ukrepanjem okrepijo humanitarno pomoč za rekonstrukcijo in obnovo.

Predlagani **program EU za nujno pomoč** Ukrajini (330 milijonov EUR) naj bi prispeval k lažšanju trpljenja ukrajinskega prebivalstva zaradi ruske invazije z zagotavljanjem dostopa do osnovnega blaga in storitev ter zaščite. Ukrep bo poleg tega prispeval h krepitvi odpornosti Ukrajine, tudi proti hibridnim grožnjam, s povečanjem zmogljivosti vladnih organov, gospodarskih akterjev, medijev in civilne družbe, da se spopadejo s posledicami krize in prispevajo k okrevanju države. Poudarek bo tudi na obnovi civilne infrastrukture manjšega obsega in njenem strateškem načrtovanju ter energetski varnosti.

To bi bilo mogoče dopolniti z makroekonomsko podporo za blažilne ukrepe v podporo skupinam, ki so najbolj prizadete zaradi zvišanja cen (hrane), kadar so izpolnjeni pogoji za upravičenost do take podpore, ter z oblikovanjem mehanizmov socialne zaščite. **EU lahko tudi še naprej vključuje odpis dolga v širši politični dialog, strategije financiranja in ukrepe, da bi ohranila zeleno okrevanje**. Vzpostaviti bi bilo treba mehanizme predvidevanja, s katerimi bi preprečili prihodnje pretrese, še preden se pojavijo, če se pojavijo, pa zmanjšali njihov učinek, namesto da bi se zgolj odzivali na njihove posledice.

Poleg tega se bo EU še naprej, tudi v mednarodnih forumih, odločno zavzemala za **preprečevanje omejitev in prepovedi izvoza hrane**, ki imajo, kot je v različnih delih sveta jasno pokazala kriza v obdobju 2007–2008, katastrofalne posledice. Usklajevanje v STO bo bistvenega pomena. Za povečanje odpornosti se države uvoznice spodbuja, da zagotovijo večjo diverzifikacijo virov preskrbe s hrano. Dobro delujoče svetovne dobavne verige in logistika so bistvenega pomena za svetovno prehransko varnost.

Srednjeročno bo EU še naprej podpirala države pri prehodu na odporne in trajnostne kmetijske in vodne prehranske sisteme. To vključuje analitično in politično podporo, pripravljeno v okviru nadaljnjega ukrepanja po vrhu o prehranskih sistemih leta 2021 in vrhu o prehrani za rast. V zvezi s tem bo EU okrepila mednarodno sodelovanje pri raziskavah in inovacijah v zvezi s hrano, tudi z vodilno vlogo v Posvetovalni skupini za mednarodne kmetijske raziskave (CGIAR), pri čemer bo poseben poudarek namenila prilagajanju podnebnim spremembam in njihovemu blaženju ter trajnostnemu upravljanju in varstvu naravnih virov, in sicer na podlagi pristopov, kot so agroekologija, upravljanje krajine in kmetijsko-gozdarske prakse, diverzifikacija trgovinskih tokov in proizvodnih sistemov ter zmanjševanje izgube hrane in razmetavanja z njo. Poleg tega bo okrepila mednarodno sodelovanje na področju prehrane in zdravih načinov prehranjevanja, tudi s humanitarno pomočjo, ter na področju odpornih in vključujočih vrednostnih verig. Kar zadeva Afriko, je podlaga za okrepljeno sodelovanje akcijska agenda Afriške unije in EU za preoblikovanje podeželja, sprejeta leta 2019.

EU je pripravljena skupaj z mednarodnimi organizacijami in v okviru tekočega procesa skupine G7 opredeliti potrebe držav neto uvoznic hrane in se po potrebi odzvati s ciljno usmerjeno usklajeno podporo nacionalnim programom (na primer usklajeno z

nacionalnimi ukrepi v okviru vrha o prehranskih sistemih in načrti celostnega razvojnega programa za afriško kmetijstvo (CAADP) v Afriki).

EU dejavno spodbuja mednarodno skupnost, naj nujno okrepi večstransko ukrepanje, da bo zajemalo več kot samo humanitarno pomoč. Med drugim je treba zagotoviti, da bodo organi OZN, ki se ukvarjajo s prehransko varnostjo, lahko ustrezno ukrepali. Prehranska varnost je na primer eno od osrednjih področij delovanja FAO. FAO ima ključno vlogo pri analizi in obravnavanju posledic ruske invazije na Ukrajino na mednarodne prehranske sisteme ter pri preprečevanju nadaljnjega poslabšanja, pri čemer je poudarek na zaščiti najranljivejših. EU si tudi prizadeva, da bi bila prehranska varnost vključena v prizadevanja celotnega sistema Združenih narodov, vključno z Varnostnim svetom in Generalno skupščino, da bi znova zagotovili mir in varnost po svetu.

Komisija predlaga in države članice poziva, da se:

- pokaže solidarnost z Ukrajino z zagotavljanjem **pomoči v hrani, humanitarne pomoči ter podpore ukrajinskemu kmetijstvu in ribištvu** v tesnem sodelovanju z mednarodnimi partnerji,
- v **širši politični dialog, strategije financiranja in ukrepe še naprej vključuje odpis dolga, da se ohrani zeleno okrevanje,**
- zagotovita redno spremljanje in analiza cen hrane in neustrezne prehranske varnosti, pri čemer bi bilo potrebno usklajevanje z drugimi svetovnimi akterji, tudi kar zadeva ravni zalog na državni in regionalni ravni ter zagotavljanje razpoložljivosti zalog državam v stiski,
- države še naprej podpirajo pri prehodu na odporne in trajnostne kmetijske in vodne prehranske sisteme,
- okrepi **humanitarna pomoč regijam in skupinam prebivalstva, ki so najbolj izpostavljene neustrezni prehranski varnosti,**
- **razmisli o makroekonomski podpori državam v razvoju z nizkimi dohodki, kjer primanjkuje hrane,** kadar so izpolnjeni pogoji za upravičenost do take podpore, za blažilne ukrepe v podporo skupinam, ki so najbolj prizadete zaradi zvišanja cen (hrane),
- zavzema, tudi v mednarodnih forumih, za preprečevanje **omejitev in prepovedi izvoza hrane** ter za dobro delujoč **enotni trg.**

3. PREHRANSKA VARNOST V EU

3.1. Razpoložljivost in cenovna dostopnost hrane

Razpoložljivost hrane v EU ni ogrožena, nasprotno pa velja za **cenovno dostopnost hrane** za osebe z nizkimi dohodki.

EU je večinoma samozadostna, kar zadeva številne kmetijske proizvode, in je neto izvoznica pšenice. Po drugi strani pa je znatna neto uvoznica določenih proizvodov, ki jih je morda težko (hitro) nadomestiti, kot so krmne beljakovine, sončnično olje ali morska hrana. Za potrošnike zato ni tveganja splošnega pomanjkanja. Kljub temu da stabilna preskrba s hrano v EU ni ogrožena, pa zaradi teh ranljivosti in vse višjih vhodnih stroškov v verigi preskrbe s hrano obstaja tveganje, da se bodo cene hrane še zvišale. Če

se občutno višji stroški proizvodnje na ravni kmetij ne bodo izravnali z višjimi cenami, bi to lahko vplivalo na zanesljivost preskrbe.

Komisija je zato nedavno vzpostavila novi **evropski mehanizem za pripravljenost in odzivanje na krize na področju prehranske varnosti (EFSCM)**⁴, ki naj bi izboljšal prizadevanja evropskih in nacionalnih uprav ter ustreznih držav nečlanic EU in zasebnih deležnikov za usklajevanje, da bi zagotovili preskrbo s hrano in prehransko varnost v kriznih časih. V okviru mehanizma, ki je začel delovati 9. marca 2022, bo pripravljen **natančen pregled tveganj in ranljivosti verige preskrbe s hrano v EU**, temu pa bodo sledila priporočila in ustrezni blažilni ukrepi.

Dobro delujoč **enotni trg je temelj za prehransko varnost in varnost hrane v EU, tudi v sedanji krizi**. Naše dobavne verige so soodvisne in vsaka neupravičena omejitev enotnega trga ima lahko nenamerne posledice, ki lahko ogrozijo našo preskrbo z varno hrano. Komisija odločno nasprotuje ukrepom držav članic za zaščito domače preskrbe s hrano s preprečevanjem izvoza. Taki **ukrepi, ki izkrivljajo trgovino, so preprosto nezdravljivi z enotnim trgovinam in bodo sčasoma negativno vplivali na prehransko varnost**. Pomembno je, da države članice uskladijo ukrepe, da bi izboljšale trgovinske tokove ter omogočile dostavljanje blaga in hrane tja, kjer je to najbolj potrebno. Vzpostavitev **instrumenta enotnega trga za izredne razmere** bo dodatno okrepila pripravljenost Unije in njene zmožnosti za usklajevanje ter zmanjšala tveganja neupravičenih omejitev. Komisija in države članice **pregledujejo neposredne tuje naložbe** v okviru Uredbe (EU) 2019/452, v skladu s katero lahko preučijo morebitni učinek neposrednih tujih naložb na oskrbo s kritičnimi vložki, pa tudi prehransko varnost. Za nove primere bo opravljena poglobljena ocena, da bi se preučil njihov morebitni vpliv na preskrbo s hrano in cene hrane.

Posebno pozornost bi bilo treba nameniti najranljivejšim, vključno z begunci iz Ukrajine, pa tudi osebam z nizkimi dohodki, ki so jih prizadele že visoke cene energije, hkrati pa še vedno trpijo tudi zaradi socialno-ekonomskega šoka, ki ga je povzročila pandemija COVID-19. Študije so pokazale, da so gospodinjstva po zvišanju cen hrane leta 2008 v povprečju kupila manj sadja in zelenjave ter namesto tega prešla na cenejša živila, ki so pogosto bolj kalorična in manj hranljiva (tj. imajo malo vitaminov, mineralov in vlaknin, ki so bistvenega pomena za zdravje).

Ob čedalje višjih cenah hrane so ukrepi socialne politike pomembni tako za zaščito najranljivejših državljanov pred neustrezno prehransko varnostjo kot za zagotovitev, da si lahko vsi, zlasti pa ranljive skupine, kot so družine z otroki, starejši in osebe z nizkimi dohodki, privoščijo zadostne količine zdrave in hranljive hrane. Te ukrepe je treba vključiti v celostni pristop za odpravljanje temeljnih vzrokov revščine in družbene izključenosti. Evropsko jamstvo za otroke državam članicam zagotavlja smernice za zagotavljanje učinkovitega dostopa do zadostne in zdrave prehrane za pomoči potrebne otroke, vključno z vsaj enim brezplačnim zdravim obrokom vsak šolski dan.

Države članice lahko črpajo sredstva EU, na primer iz Sklada za evropsko pomoč najbolj ogroženim (FEAD), ki podpira ukrepe držav EU za zagotavljanje hrane in/ali osnovne materialne pomoči najbolj ogroženim ter katerega pomoč v hrani dosega več kot 15 milijonov ljudi. Države članice lahko svoja sredstva okrepijo z uporabo pomoči pri okrevanju za kohezijo in območja Evrope (REACT-EU), prav tako pa lahko čim boljše

⁴ Načrt izrednih ukrepov za zagotavljanje preskrbe s hrano in prehranske varnosti v kriznih časih (COM(2021) 689 z dne 12. novembra 2021).

izkoristijo dodatne prožnosti programov FEAD v okviru kohezijskega ukrepa za begunce v Evropi (CARE), kot je nedavno predlagala Komisija.

Da bi ublažile vpliv visokih cen hrane na najranjivejše, lahko države članice uvedejo **nižje stopnje davka na dodano vrednost** ter gospodarske subjekte spodbudijo k znižanju cen za potrošnike. Svet se je decembra 2021 dogovoril o reformi stopenj DDV na ravni EU, kar državam članicam omogoča nadaljnje znižanje njihovih stopenj vse do 0 % za nekatero blago in storitve, ki izpolnjujejo osnovne potrebe, zlasti hrano. Države članice lahko to možnost že izkoriščajo, prav tako pa lahko kot učinkovito in uspešno rešitev za povečanje cenovne dostopnosti uporabijo pavšalne prenose gospodinjstvom.

3.2. Stabilizacija kmetijskih trgov EU in podpora proizvajalcem

Tržna dinamika vpliva na odločitve proizvajalcev. Pritisk zaradi visokih cen bi lahko ublažili s kratkoročnimi prilagoditvami, s katerimi bi zmanjšali potrebo po uporabi goriva in krme ter povečali ponudbo s spodbujanjem obsežnejšega sejansa jare pšenice. Kmetje vse bolj uporabljajo trajnostne prakse, kar je treba še naprej podpirati.

Skupna kmetijska politika (SKP) in skupna ribiška politika (SRP) predvidevata vrsto ukrepov, vključno s **cenovno varnostno mrežo** in možnostjo sprejetja **izrednih ukrepov**. Ti ukrepi se lahko uporabijo za zagotovitev stabilnosti trgov in v izjemnih okoliščinah. Ciljno usmerjena podpora proizvajalcem, ki se soočajo z zvišanjem vhodnih stroškov, je nujno potrebna, vendar ne bi smela ogroziti dolgoročnih ciljev odpornejšega in bolj trajnostnega prehranskega sistema.

Komisija **pozorno spremlja trenutno stanje** z orodji za tržne informacije, razvitimi od leta 2008⁵. Za boljše spremljanje ravni zalog v okolju visokih cen in zaznane negotovosti glede preskrbe bo Komisija državam članicam predlagala, da bi **sporočale mesečne podatke o zasebnih zalogah** bistvenih primarnih živilskih in krmnih proizvodov, da bi lahko pravočasno in natančno preučili njihovo razpoložljivost.

Zaradi trenutnih izrednih razmer je Komisija predlagala **sveženj podpore v višini 500 milijonov EUR**, tudi z uporabo krizne rezerve, za podporo proizvajalcem, ki so zaradi posledic vojne v Ukrajini najbolj prizadeti. Države članice bi lahko na podlagi tega zagotovile finančno podporo kmetom, da bi prispevale k svetovni prehranski varnosti ali odpravile motnje na trgu zaradi višjih vhodnih stroškov ali trgovinskih omejitev. Prednost bi bilo treba dati podpori kmetom, ki se ukvarjajo s trajnostnimi praksami, obenem pa bi bilo treba ukrepe usmeriti v sektorje in kmete, ki jih je kriza najbolj prizadela. Komisija bo za reševanje morebitnih izzivov v zvezi z denarnim tokom to jesen državam članicam omogočila, da kmetom od 16. oktobra 2022 izplačujejo **višje ravni predplačil za neposredna plačila** ter ukrepov za razvoj podeželja na površino in žival.

Odziv EU v smislu preskrbe je omejen glede na razpoložljivost rodovitnih zemljišč. Da bi povečala proizvodno zmogljivost EU, je Komisija danes sprejela izvedbeni akt, s

⁵ Opazovalnice za agroživilski trg EU: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/facts-and-figures/markets/overviews/market-observatories_sl.
Evropska opazovalnica trgov za proizvode iz ribištva in akvakulture (EUMOFA):
<https://www.eumofa.eu/>.
Kratkoročni tržni obeti za kmetijske proizvode, naslednja izdaja predvidena za 4. april 2022:
https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/facts-and-figures/markets/outlook/short-term_sl#arablecrops.

katerim je državam članicam izjemoma in začasno dovolila **odstopanje od nekaterih obveznosti zelene komponente**. Zlasti lahko v letu 2022 omogočijo **pridelavo katerih koli prehranskih in krmnih poljščin** na neobdelanih zemljiščih, ki so del površin z ekološkim pomenom, hkrati pa ohranijo polno stopnjo plačila za zeleno komponento. Ta začasna prožnost bo kmetom omogočila, da se prilagodijo in razširijo svoje načrte pridelave za letošnje leto.

Komisija podpira države članice pri uporabi možnosti **zmanjšanja deleža vmešavanja biogoriv**, kar bi lahko privedlo do zmanjšanja števila kmetijskih zemljišč v EU, ki se uporabljajo za proizvodnjo surovin za biogoriva, ter tako zmanjšalo pritisk na trge živilskih in krmnih primarnih proizvodov.

Kar zadeva gospodarske subjekte v ribiškem sektorju, Komisija razmišlja o aktiviranju kriznega mehanizma ESPRA⁶, zasnovanega za izjemne dogodke, ki povzročijo znatne motnje na trgih. Ta državam članicam omogoča, da dodelijo nadomestilo gospodarskim subjektom za izpad dohodka in gospodarske izgube ter nadomestilo prizanim organizacijam proizvajalcev in združenjem, ki skladiščijo ribiške proizvode⁷.

Da bi države članice lahko odpravile resne motnje v gospodarstvu, ki so posledica vojne v Ukrajini, je Komisija 23. marca 2022 sprejela nov, samostojen **začasni okvir za krizno pomoč**. Ta okvir omogoča podporo podjetjem, ki so neposredno ali posredno prizadeta zaradi krize, vključno s kmeti in ribiči, v obliki likvidnostne podpore in pomoči za višje stroške plina in električne energije. Poleg tega omogoča pomoč, tudi v obliki neposrednih nepovratnih sredstev, proizvajalcem, prizadetim zaradi krize, na primer zaradi znatnih povečanj vhodnih stroškov (zlasti krme in gnojil), ter pomoč za energijsko intenzivna podjetja (kot so proizvajalci gnojil in predelovalna industrija).

Kratkoročno je zaskrbljujoča tudi **razpoložljivost krme**. Živinorejci in proizvajalci v akvakulturi že iščejo alternativne vire oskrbe, da bi nadomestili zaloge, izgubljene zaradi vojne. Nekatere države članice so se odločile izkoristiti obstoječo prožnost v zakonodaji EU⁸ za izjemen in začasen uvoz v ustrezno utemeljenih primerih, ki ne ogroža varnosti hrane in zdravja potrošnikov. Komisija spremlja take nacionalne ukrepe. Poleg tega se uvajajo ukrepi varnostne mreže za podporo trgu svinjine, saj se ta sektor sooča s posebnimi težavami.

Visoke cene gnojil spodbujajo učinkovitejšo uporabo in inovacije pri uporabi bolj trajnostnih alternativ, kar prispeva k cilju strategije „od vil do vilic“ glede zmanjšanja izgube hranil za 50 % do leta 2030. Ekološko kmetovanje na primer uporablja omejene količine mineralnih gnojil in je zato manj izpostavljeno višanju cen. Vseeno pa morajo imeti kratkoročno, do prehoda na uporabo trajnostnih vrst gnojil ali metod gnojenja, še vedno prednost **stroški in razpoložljivost mineralnih gnojil**. Industrija gnojil v EU mora imeti dostop do potrebnega uvoza, vključno s plinom za proizvodnjo gnojil v EU. Cene gnojil in njihove zaloge za kmete se bodo spremljale, da ne bi bile ogrožene letine v EU.

⁶ Evropski sklad za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo (ESPRA) v skladu s členom 26(2) Uredbe (EU) 2021/1139.

⁷ V skladu z mehanizmom skladiščenja iz členov 30 in 31 Uredbe (EU) št. 1379/2013 o skupni ureditvi trgov za ribiške proizvode in proizvode iz ribogojstva.

⁸ Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 396/2005 z dne 23. februarja 2005 o mejnih vrednostih ostankov pesticidov v ali na hrani in krmni rastlinskega in živalskega izvora ter o spremembi Direktive Sveta 91/414/EGS.

4. ZAGOTAVLJANJE ODPORNOSTI PREHRANSKEGA SISTEMA

4.1. Trajnostni prehranski sistemi

Kratkoročni ukrepi nujne pomoči so sicer pomembni, vendar ne smemo zanemariti pomena dolgoročnega preoblikovanja živilskega sektorja, da bo trajnosten in odporen.

Trajnostnost hrane je temeljnega pomena za prehransko varnost. Brez prehoda iz strategije „od vil do vilic“ in strategije za biotsko raznovrstnost bo prehranska varnost srednje- in dolgoročno resno ogrožena, kar bo imelo nepopravljive posledice na svetovni ravni. Komisija si pri izvajanju teh strategij prizadeva **zagotoviti, da ne bo ogrožena splošna produktivnost proizvodnje kmetijskih proizvodov, rib in morskih sadežev.**

Komisija se dobro zaveda medsebojne povezanosti našega zdravja, ekosistemov, dobavnih verig, vzorcev potrošnje in omejitev planeta, zato je v strategiji „od vil do vilic“ predstavila svojo vizijo za **pravičen, zdrav in okolju prijazen prehranski sistem.** V tej strategiji je poudarila pomen odpornosti prehranskega sistema EU za zagotovitev dostopa do zadostne količine cenovno dostopne hrane za državljane v vseh okoliščinah ter pravičen in demokratičen prehod na trajnostne prehranske sisteme v skladu z evropskim stebrom socialnih pravic.

Trenutna kriza je razkrila odvisnost prehranskega sistema EU od uvoženih vložkov, kot so fosilna goriva, gnojila, krma in surovine, kar potrjuje potrebo po **temeljnemu preoblikovanju kmetijstva EU** in prehranskih sistemov EU za doseg trajnostnosti v skladu z zelenim dogovorom in reformirano SKP ter ob podpori ukrepov, predlaganih v dolgoročni viziji za podeželska območja⁹.

Izboljšana in zmanjšana uporaba vložkov (hranil, pesticidov) ter ekološko kmetovanje (ki je manj odvisno od takih vložkov) sta stebra prehoda na trajnostno kmetijstvo. S koncem potratnega zavračanja v morje ter bojem proti nezakonitemu, neprijavljenemu in nereguliranemu ribolovu bodo staleži rib dosegli trajnostno raven. Trenutna kriza je poleg tega pokazala stroške neukrepanja in med drugim razkrila potrebo po reševanju izzivov v zvezi s kmetijsko produktivnostjo in okoljskimi posledicami posredne spremembe rabe zemljišč, tudi v tretjih državah.

Inovacije na podlagi raziskav, znanja, tehnologije, agroekologije in sprejemanja najboljših praks lahko ublažijo pritisk na vhodne stroške, ne da bi negativno vplivale na proizvodne zmogljivosti, kar **vodi k dolgoročnemu izboljšanju produktivnosti** in bo pomagalo doseči zeleni prehod. Še pomembneje pa je, da bo to prispevalo k temeljnim spremembam v družbi, in sicer z zmanjšanjem razmetavanja s hrano, spodbujanjem bolj rastlinske prehrane in sklepanjem partnerstev s tretjimi državami za razvoj trajnostnih prehranskih sistemov. Boljše informacije o trajnostnosti naše hrane bodo potrošnikom omogočile sprejemanje trajnostnih odločitev. Boj proti izgubam hrane in razmetavanju z njo zmanjšuje pritisk na omejene naravne vire in prinaša prihranke, prerazdeljevanje presežne hrane pa pomaga tistim, ki to potrebujejo.

Prednost je treba dati ukrepom, ki **trajnostno povečujejo donos** s tehnološkimi in agroekološkimi inovacijami. Komisija bo predlagala nova pravila za lažje dajanje v promet **fitofarmaceutskih sredstev, ki vsebujejo biološke učinkovine.** Ocenjuje tudi

⁹ Dolgoročna vizija za podeželska območja EU – do močnejših, povezanih, odpornih in uspešnih podeželskih območij do leta 2040 (COM(2021) 345 final).

možnosti za nova pravila o **novih genomskih tehnikah**, s katerimi bi lahko ustvarili rastlinske sorte, ki bi bile manj občutljive na spreminjajoče se temperature in podnebne grožnje, odpornejše proti škodljivim organizmom rastlin ter učinkovitejše pri uporabi gnojil. Za ohranitev rodovitnosti tal bo kot del misije programa Obzorje Evropa „Evropski dogovor o tleh“ ustanovljenih 100 živih laboratorijev in svetilnikov, ki bodo na čelu prehoda na zdrava tla.

Trenutna dramatična kriza potrjuje, da moramo **pospešiti prehod prehranskega sistema na trajnostnost**, da bomo bolj pripravljeni na prihodnje krize. Komisija bo po vrhu OZN o prehranskih sistemih leta 2021 sodelovala v osmih koalicijah¹⁰, katerih cilji so preoblikovanje prehranskega sistema, odpornost in trajnostna rast produktivnosti.

Strateški načrti SKP za obdobje 2023–2027 bodo imeli ključno vlogo pri podpiranju prehoda na **trajnostne kmetijske prakse in odporne proizvodne sisteme**, zlasti s kombinacijo okvira politike, ki bo bolj usmerjen v rezultate, ter učinkovitejšega sklopa instrumentov in mehanizmov politike. Na tem bo poudarek prihodnjih pripomb Komisije o osnutkih načrtov držav članic.

Komisija poziva države članice, naj zagotovijo **pravičnejšo porazdelitev dohodkovne podpore**, zlasti da bi povečale odpornost malih in srednjih kmetij, ki so izpostavljene nestanovitnosti trgov, ki bi lahko ogrozila kontinuiteto. Poleg tega jih spodbuja, naj v večji meri uporabljajo Sklad za razvoj podeželja za financiranje **orodij za obvladovanje tveganj**, da bi kmetom pomagale obvladovati izgube dohodkov, ter podprejo razvoj kratkih dobavnih verig in drugih vrst diverzifikacije dohodkov kmetij. Prav tako pozdravlja načrte za olajšanje **dostopa do posojil** za kmete, da bodo lahko vlagali v trajnostne proizvodne metode, tudi v proizvodnjo in uporabo energije iz obnovljivih virov.

V zvezi s tem Komisija od držav članic pričakuje, da bodo novi mehanizem pogojevanja opredelile in izvajale tako, da bodo **čim bolj poudarile podnebne in okoljske cilje, hkrati pa čim bolj zmanjšale njegov morebitni kratkoročni vpliv na proizvodne zmogljivosti**. Pri minimalnem deležu ornih zemljišč, ki se namenijo za biotsko raznovrstnost, bi se bilo na primer treba osredotočiti na ohranjanje in vzpostavljanje neproizvodnih elementov, kot so krajinske značilnosti (npr. žive meje in drevesa), namesto da bi jih puščali neobdelane (to bi omejilo proizvodni potencial EU).

Države članice so pozvane k reviziji svojih strateških načrtov SKP, da bi kmete podprle pri sprejemanju praks za **povečanje učinkovitosti gnojil ter s tem zmanjšanju njihove uporabe**. To je mogoče doseči s preciznim kmetovanjem, pomembno vlogo pa imajo tudi ekološko kmetovanje, agroekologija ter učinkovitejša uporaba na podlagi svetovanja in usposabljanja o upravljanju hranil. Države članice bi morale v zvezi s tem v celoti izkoristiti možnosti svojega strateškega načrta SKP, izboljšati in zmanjšati uporabo drugih vložkov, kot so antibiotiki in pesticidi, ter sekvestrirati ogljik v kmetijski površine.

¹⁰ Komisija bo sodelovala v naslednjih osmih koalicijah: Food is never waste, Healthy Diets from Sustainable Food Systems for Children & all, School Meals Coalition, Aquatic and Blue foods, Agroecology, Zero Hunger, Fighting food crises along the HDP nexus, Sustainable Productivity Growth. Več informacij: <https://foodsystems.community/coalitions/>.

4.2. Povečanje odpornosti z zmanjšanjem odvisnosti od fosilnih goriv in uvoženih vložkov

Za **odpornost živilskega sektorja EU so potrebni raznoliki viri uvoza in prodajne možnosti** z ambiciozno in odločno trgovinsko politiko, večstransko in na podlagi trgovinskih sporazumov. Vojska v Ukrajini in odziv trgov sta razkrila **potrebo po obravnavi odvisnosti evropskega kmetijstva in ribištva od energije in energijsko intenzivnega uvoza.**

Še posebej pomemben cilj je **zmanjšanje odvisnosti od mineralnih gnojil, proizvedenih s fosilnimi gorivi.** Za proizvodnjo **dušikovega gnojila** se uporablja predvsem zemeljski plin (kot vir energije in reaktant). Naložbe v krožno biogospodarstvo pomagajo nadomeščati proizvode, materiale in energijo na osnovi fosilnih goriv ter s tem prispevajo k razogljičenju gospodarstva¹¹. Proizvodnja mineralnih gnojil s čisto tehnologijo je pomembno področje za inovacije. Komisija podpira prehod na **zeleni amoniak**¹², na primer za proizvajalce gnojil, z uvajanjem čistega vodika, ki je predvideno v strategiji Komisije za vodik¹³ ter podprto z **zavezništvom za čisti vodik** in naložbami v višini 800 milijonov EUR.

Fosfat in pepelika sta ključni hranili za zagotovitev dobrega donosa visokokakovostnih poljščin. Pri obeh smo močno odvisni od uvoza, saj je večina zalog v tretjih državah, vključno z Rusijo, Kitajsko, Marokom in Belorusijo. Izvoz pepelike iz Rusije in Belorusije predstavlja 40 odstotkov svetovne trgovine z njo. Zaradi nedavno sprejetih sankcij bo morala EU delež uvoza iz teh dveh držav, ki je doslej znašal 60 % za pepeliko in 35 % za fosfate, nadomestiti z drugimi viri. Pridobivanje teh vložkov od drugod lahko olajšajo že vzpostavljeni sporazumi o prosti trgovini. Komisija bo pozorno spremljala razmere, da bo lahko predvidela morebitno pomanjkanje in po potrebi sprejela začasne popravne ukrepe za olajšanje takega pridobivanja.

Unija bo prek programa **Obzorje Evropa** še naprej vlagala v raziskave in inovacije, da bi nadomestila uporabo sintetičnih gnojil ter pospešila prehod na trajnostne, krožne in z viri gospodarne prehranske sisteme v EU. Kot del enega od delovnih programov Obzorja Evropa za obdobje 2021–2022 bodo sektorjema krožnega gospodarstva in biogospodarstva namenjena znatna sredstva v višini 268,5 milijona EUR. Evropsko partnerstvo za krožno Evropo, ki temelji na rabi biomase, bo poleg tega v sedemletnem obdobju zagotovilo sredstva v višini do 1 milijarde EUR, ki bodo namenjena izboljšanju položaja primarnih proizvajalcev. To podpira obetavne poti, navedene v strategiji za biogospodarstvo, kot so **povečanje trajnostne uporabe biomase, predelava dragocenih hranil** (vključno s fosfati¹⁴ in hranili iz hlevskega gnoja) **ter proizvodnja alternativ na biološki osnovi** (med drugim z uporabo stranskih proizvodov, ostankov in tokov odpadkov), da se zaključi cikel hranil, obenem pa zaščiti kakovost vode, zraka in tal. Za izdelke, ki izhajajo iz krožnega gospodarstva, bo olajšan dostop do notranjega

¹¹ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/farming/documents/factsheet-agri-value-chains_en.pdfhttps://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/farming/documents/factsheet-agri-water-nutrients-waste_en.pdf

¹² Projekti v vrednosti 30–35 milijard EUR bi se lahko kratko- do srednjeročno izvajali na primer v Španiji, na Nizozemskem, v Avstriji in na Švedskem.

¹³ COM(2020) 301 final.

¹⁴ Na primer: „Phos4You: deploying phosphorus recycling from wastewater in North-West Europe“ (Phos4You: uvajanje recikliranja fosforja iz odpadne vode v severozahodni Evropi), [Phos4You – PHOSphorus Recovery from waste water FOR YOUR Life | Interreg NWE \(nweurope.eu\)](https://www.phos4you.eu/).

trga¹⁵. Komisija bo še naprej preučevala nadaljnje varne regulativne ukrepe, s katerimi bi omogočila širše možnosti uporabe predelanih hranil iz hlevskega gnoja. Poleg tega bo skupaj z državami članicami pripravila načrt celovitega upravljanja s hranili za obravnavo onesnaževanja s hranili pri viri in povečanje trajnosti živinorejskega sektorja.

V industrializiranih državah se zaradi večje učinkovitosti¹⁶ poraba energije v kmetijstvu in proizvodnji morske hrane že zmanjšuje. Z **učinkovitejšo uporabo dušika, vrednotenjem biomase in zmanjšanjem razmetavanja s hrano** bi lahko dosegli še večji napredek. Ciljno usmerjene raziskave in inovacije bodo še dodatno izboljšale učinkovitost uporabe gnojil na ravni kmetij, med drugim z uporabo tehnik **preciznega kmetovanja**. Poleg tega se s financiranjem EU spodbujajo raziskave na področju trajnostnih sistemov proizvodnje hrane, vključno z **mešanim kmetovanjem, agroekologijo in ekološko pridelavo**. V teh proizvodnih sistemih imajo pomembno vlogo stročnice, ki vežejo dušik in za katere je potrebnih manj dušikovih gnojil, zato bodo deležne posebne pozornosti. Zmanjšanje uporabe dizelskega goriva za traktorje bi se lahko doseglo z inovacijami, ki zmanjšujejo uporabo fitofarmaceutskih sredstev in mehanskega odstranjevanja plevela.

Trajnostno upravljanje ribjih staležev bo skupaj z energijsko učinkovitejšimi ribiškimi plovili prispevalo k zmanjšanju uporabe fosilnih goriv za proizvodnjo morske hrane.

Še ena prednostna naloga, h kateri prispevajo strateški načrti SKP, ESPRA¹⁷ in financiranje instrumenta Next Generation EU, je **pospeševanje proizvodnje in uporabe energije iz obnovljivih virov**. Proizvodnja električne energije na kmetijah z vetrno ali sončno energijo oziroma bioplinom ne bo le okrepila odpornosti teh kmetij, temveč bo tudi prispevala k zanesljivosti in trajnosti oskrbe z energijo v Evropi. V tej krizi moramo preprečiti povečanje uporabe prehranskih in krmnih poljščin kot surovin za biogoriva. Komisija poziva države članice, naj okrepijo naložbe v bioplin, proizveden na kmetijah ali v kmetijskih zadrugah iz trajnostnih virov biomase, med drugim zlasti s kmetijskimi in akvakulturnimi odpadki in ostanki, da se ustvarjanje vrednosti vključi v podeželsko gospodarstvo.

Zmanjšanje odvisnosti od uvoza krme je del širšega preoblikovanja prehranskega sistema EU, ki vključuje prehod na bolj rastlinsko prehrano ter vzpostavitev odpornejšega in samostojnejšega prehranskega sistema. Evropski svet je v izjavi iz Versaillesa pozval k povečanju **proizvodnje rastlinskih beljakovin v EU**.

Vsaj 19 držav članic je v svojih strateških načrtih SKP za obdobje 2023–2027 predvidelo, da bodo izkoristile možnost za zagotavljanje „vezane podpore“ za beljakovinske rastline. Komisija države članice poziva, naj izkoristijo tudi druge možnosti, s katerimi lahko podprejo proizvodnjo rastlinskih beljakovin, vključno z namenskimi sektorskimi intervencijami, kot del **trajnostnih sistemov kmetovanja, ki temeljijo na raznolikih virih krme**. Komisija bo beljakovinskim rastlinam namenila

¹⁵ Po začetku veljavnosti Uredbe (EU) 2019/1009 o omogočanju dostopnosti sredstev za gnojenje EU na trgu 15. julija 2022.

¹⁶ Crippa et al. (2021), Nature Food. <http://www.nature.com/articles/s43016-021-00225-9>.

¹⁷ Evropski sklad za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo.

posebno pozornost pri povzetku ocene strateških načrtov SKP držav članic¹⁸, poleg tega pa bo pregledala politiko iz poročila o razvoju rastlinskih beljakovin v EU¹⁹ iz leta 2018.

Komisija bo:

- prek **Sklada za evropsko pomoč najbolj ogroženim (FEAD)** podpirala ukrepe, s katerimi države EU zagotavljajo hrano in/ali osnovno materialno pomoč najbolj ogroženim,
- **pripravila sveženj podpore v višini 500 milijonov EUR** za pomoč najbolj prizadetim kmetom,
- uvedla **ukrepe varnostne mreže** za podporo določenim trgov in pozneje letos omogočila višje ravni **predplačil za neposredna plačila**,
- uporabila nov samostojen **začasni krizni okvir** za državno pomoč,
- državam članicam dovolila, da **v letu 2022 odstopajo od nekaterih obveznosti zelene komponente, da bi omogočile proizvodnjo na dodatnih kmetijskih zemljiščih.**

Države članice se spodbujajo, naj:

- uporabijo nove strateške načrte SKP za **dajanje prednosti naložbam, ki zmanjšujejo odvisnost od plina in goriva ter vložkov, kot so pesticidi in gnojila, npr.:**
 - naložbam v trajnostno proizvodnjo bioplina, da bi zmanjšali odvisnost od ruskega plina,
 - naložbam v precizno kmetovanje, da bi zmanjšali odvisnost od sintetičnih in mineralnih gnojil ter kemičnih pesticidov,
 - podpori za sekvestracijo ogljika v kmetijske površine, zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in zagotovitev boljšega dohodka za kmete,
 - podpori agroekološkim praksam, da bi zmanjšali odvisnost od kemičnih surovin in zagotovili dolgotrajno prehransko varnost,
- **zagotovijo učinkovitost in kritje sistemov socialne zaščite** ter dostop do osnovnih storitev za tiste, ki potrebujejo pomoč.

5. SKLEPNE UGOTOVITVE

Zaradi neizzvane vojne na evropski celini se Ukrajina, ena od evropskih držav z najrodovitnejšimi tlemi, spet sooča z neustrezno prehransko varnostjo.

Evropski svet je Komisijo v izjavi iz Versaillesa pozval k nujnemu ukrepanju ter čim prejšnji predstavitvi možnosti za obravnavo vprašanj naraščajočih cen hrane in svetovne prehranske varnosti. V tem sporočilu so predstavljeni takojšnji in tekoči ukrepi v podporo prehranski varnosti za državljane Ukrajine in države, kjer primanjkuje hrane. Sporočilo obravnava cenovno dostopnost hrane v EU in posebne kratkoročne izzive za proizvajalce, ki se soočajo z visokimi vhodnimi stroški. Opominja na zavezanost Komisije zelenemu dogovoru in strategiji „od vil do vilic“ ter določa srednjeročne ukrepe za podporo prehodu na trajnostni prehranski sistem.

¹⁸ Člen 141(2) Uredbe (EU) 2021/2115.

¹⁹ COM(2018) 757 final.

Komisija poziva države članice, naj dejavno sodelujejo in hitro izvedejo potrebne ukrepe za rešitev perečih izzivov in odpravo dolgoročnih ranljivosti. Države članice lahko sprejmejo številne od teh ukrepov brez nadaljnega regulativnega okvira na ravni EU. Komisija države članice zlasti poziva, naj po potrebi revidirajo svoje načrte SKP, da bi zagotovile odpornost prehranskega sistema.

Hkrati bo Komisija okrepila svoja prizadevanja ter sodelovanje z mednarodnimi organizacijami in drugimi ključnimi akterji, da bi pravočasno in učinkovito obravnavala učinke ruske invazije na Ukrajino na svetovno prehransko varnost.